

ETIMOLOGII REVIZUITE

Mariana MANGIULEA

Al. Graur a făcut cândva o observație pertinentă, și anume că „nici un lingvist nu are dreptul de a accepta orbește ipotezele anterioare și nu se poate dispensa, dacă nu de a prezenta personal etimologii, cel puțin de a se pronunța asupra celor prezentate de alții” (1963: 8). Prin lucrarea de față dovedim că nici noi, în ciuda mai modestelor noastre puteri, nu ne-am putut sustrage acestei tentații.

Înainte de a prezenta câteva soluții etimologice, am considerat necesar să facem o succintă trecere în revistă a contactelor lingvistice româno-bulgare, cu accent pe elementele lexicale românești din limba bulgară și a cercetărilor în domeniu pentru a oferi un cadru demonstrației noastre.

Româna și bulgara sunt un caz interesant de contact a două limbi neînrudite genetic, dar făcând parte din așa-numita “uniune lingvistică” balcanică, în cadrul căreia semnificația substratului și influența limbii grecești sunt doar doi dintre factorii ce imprimă trăsături comune celor două limbi în discuție (pentru apariția și consacrarea acestei noțiuni s-au pronunțat Vl. Gheorghiev, “*L’union linguistique*” *balkanique. L’état actuel des recherches*, în „Linguistique balkanique”, XX, 1977, p. 5-15; Al. Rosetti, *Istoria limbii române. De la origini până la începutul secolului al XVII-lea*, ediție definitivă, București 1986; M. Sala, *Limbi în contact*, București, 1997).

Contactul dintre slavii de sud (ramura bulgaro-macedoneană) și populația romanizată din provinciile dunărene s-a efectuat atât la nordul, cât și la sudul Dunării și de la aceștia ne-au rămas în limba română cele mai vechi împrumuturi de origine slavă, care prezintă trăsăturile idiomului slavilor de sud-est. Cele două limbi s-au influențat reciproc, marcate de o îndelungată perioadă de bilingvism, a cărei limită inferioară cercetătorii o plasează între secolele al VI-lea – al IX-lea, iar pe cea superioară între secolele al XII-lea – al XIV-lea (despre bilingvismul slavo-român și româno-slav vezi S. Bernstein, 1958; despre posibilitatea unui bilingvism slavo-latin și latino-slav v. Al. Niculescu, *Individualitatea limbii române între limbile romanice. 3. Noi contribuții*, Clusium, 1999). Adoptarea slavonismului cultural în voievodatele românești, utilizarea, mai ales între secolele al XIV-lea – al XVI-lea, a limbii slavone (în redacția sa medio-bulgară) în Biserică, în administrație, în diplomație a constituit premisa consolidării și pătrunderii, pe cale cărturărească, a unui număr însemnat de împrumuturi de origine

slavă în limba română.

Încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când apar lucrările fundamentale ale ilustrul învățat sloven Fr. Miklosich¹, considerat întemeietorul studiilor slavo-române, în centrul preocupărilor lingviștilor români și străini, slaviști și romaniști, s-a aflat în primul rând cercetarea parametrilor influenței slave în limba română, atât la nivel dialectal, cât și la cel al limbii literare (v. detaliat la G. Mihăilă, *Studii de lexicologie și istorie a lingvisticii românești*, București, 1973 și idem, *Studii de lingvistică și filologie*, Timișoara, 1981).

În ceea ce privește influența limbii române asupra limbilor slave, primele observații i le datorăm aceluiași Fr. Miklosich, care semnalează șaisprezece cuvinte de origine română în limbile slave, termeni pastorali, cu precădere (v. nota 1).

În lingvistica românească, ideea necesității studierii elementelor românești din limbile slave este evidențiată pentru prima oară de către B.P. Hasdeu, susținută și dezvoltată mai apoi prin investigarea concretă a acestui subiect de către I.-A. Candrea². Raporturile lingvistice româno-bulgare sunt tratate într-o manieră mai complexă de către Th. Capidan (v. cap. *Istoricul cercetărilor privind influența românească în lexicul limbii bulgare* în Mariana Mangiulea, *Împrumuturi lexicale românești în limba bulgară literară*, București, 2000, p 6-32) care apreciază la aproximativ 200 numărul cuvintelor românești în vocabularul limbii bulgare, etimologiile sale fiind confirmate, în bună măsură, de cercetările ulterioare. Cităm dintre acestea: bg. dial. *арнич* < rom. *arnici*, bg. dial. *бръндза* < rom. *brândză*, bg. dial. *бордеѣ*, *бурдеѣ* < rom. *bordei*, bg. dial. *лушия* < rom. *leșie*, bg. *зестра* < rom. *zestre* ș.a.³. O parte însemnată a materialului privitor la bulgară din studiul lui Th. Capidan este reluată de către Al. Rosetti, în *Istoria sa*, în capitolul referitor la expansiunea limbii române în limbile vecine⁴.

În aceeași perioadă, aspecte ale raporturilor lingvistice româno-bulgare sunt abordate și în lingvistica bulgară, cercetătorii preocupându-se, în mod special, de

---

¹ Autor al unor lucrări de o certă valoare și astăzi: *Lexicon paleoslovenico-graeco-latinum*, 1862-1865; primul dicționar etimologic al limbilor slave, *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*, Viena, 1886. Fr. Miklosich inaugurează și seria cercetărilor referitoare la împrumuturile străine în limbile slave, precum și a influenței slave în limbile română, maghiară, albaneză, neo-greacă prin lucrările *Die Fremdwörter in den slavischen Sprachen*, în "Denkschriften", XV, 1867, p.73-140 și *Die slavischen Elemente im Rumunischen*, în "Denkschriften", XII, Viena, 1861.

² B.P. Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, 1886, vol. I, p. 934; I.A Candrea, *Elementele române în limbile slavice*, în „Noua revistă română”, 1900, vol. I, nr. 9, p. 399-409.

³ Th. Capidan, *Raporturile lingvistice slavo-române. Influența română asupra limbii bulgare*, în „Dacoromania”, Cluj, III, 1923, p. 123-238.

⁴ Alexandru Rosetti, *Istoria limbii române. De la origini până la începutul secolului al XVII-lea*, ediție definitivă, București, 1986.

influența bulgară veche (slavă veche) asupra limbii române. În această direcție se înscriu unele dintre lucrările lui St. Mladenov și B. Țonev¹.

Studiul contactelor lingvistice slavo-române a trezit interesul și preocuparea unor lingviști de valoare, români și bulgari, precum Ov. Densusianu, I. Bogdan, N. Drăganu, Sextil Pușcariu, E. Petrovici, Al. Rosetti, I. Pătruț, P. Olteanu, G. Mihăilă, K. Mircev, Vl. Gheorghiev, Iv. Gălăbov, B. Simeonov, St. Ilcev, Maxim Mladenov (v. *Bibliografia*) și alții, care, prin lucrările lor, din perspective diverse, au contribuit substanțial la progresul cercetărilor în această direcție.

Însă, trebuie să recunoaștem faptul că, până la Vl. Gheorghiev și, parțial, chiar după publicarea primelor sale etimologii în domeniu, acum cincizeci de ani (*Въпроси на българската етимология*, Sofia, 1958), cercetătorii bulgari au minimalizat influența românească în limba bulgară literară și chiar în cea populară, estompând-o în spatele noțiunii de „fileră” (pe drept cuvânt, criticată de I. Pătruț) sau neținând seama de „etimologia multiplă” (concept introdus în lingvistica românească de Al. Graur). Contribuțiile eminentului lingvist Vl. Gheorghiev le depășesc pe cele ale predecesorilor săi prin amploarea cercetărilor etimologice, prin bogata informație din sfera limbilor slave și a celor balcanice și, nu în ultimul rând, prin spiritul de seriozitate și obiectivitate științifică, pe care le instituie, inclusiv în elaborarea *Dicționarului etimologic al limbii bulgare*.

Incontestabil, cele mai numeroase achiziții lexicale bulgărești din română se găsesc în graiuri, în special în cele din nordul și nord-estul Bulgariei, ca efect firesc al vecinătății geografice cu România, al contactului neîntrerupt dintre cele două popoare (bg. *брашовка* < rom. *Brașov*, bg. *бробода* < rom. *broboadă*, bg. *кърка* < rom. *curcă*, bg. *леука* < rom. *leucă*, bg. *поята* < rom. *poiată*, bg. *турта* < rom. *turtă*, bg. *урда* < rom. *urdă*, bg. *чутура* < rom. *ciutură* etc.). Sunt de remarcat în această privință studiile lui Maxim Mladenov, dialectolog de renume și bun cunoscător al limbii române, ale cercetătorilor Maria Osman Zavera și Virgil Nestorescu și lucrări mai recente, cum ar fi cea a Paraschivei Boboc de la Universitatea Ovidius².

Sferele lexicale cel mai bine reprezentate sunt terminologia casnică, cea legată de unele meserii, termenii botanici, terminologia agricolă sau pastorală. Constatăm că

¹ Stefan Mladenov, *История на българския език (превод и редакция на проф. др. Ив. Дуриданов от немското издание през 1929)*, Sofia, 1979; Benio Țonev, *История на българския език*, том 2, посмъртно издание, Sofia, 1934.

² Maxim Sl. Mladenov, *Influențe românești în „Abecedarul bulgăresc” al lui Petăr Beron (Brașov, 1824)*, în SCL, 1975, nr. 2, 159-165; *Elemente românești în terminologia populară bulgară din domeniul îmbrăcăminte*, în „Cercetări de lingvistică”, XVII, nr. 2, 1972, p. 263-277; Virgil Nestorescu, *Cuvinte românești în limba bulgară*, în *Studii de slavistică*, vol. II, 1971, 141-146; *Împrumuturi românești în limba bulgară* în LR, 1990, XXXIX, nr. 5-6, 419-422; *Contacte lingvistice interbalcanice. Elemente românești în limba bulgară*, 2002, București; Maria Osman Zavera, *Împrumuturi lexicale românești în graiurile limbii bulgare*, 2002, București; Paraschiva Boboc, *Cuvinte românești populare în limba bulgară*, Ovidius university Press, Constanța, 2005.

unele împrumuturi au trecut din graiuri în limba bulgară literară, înlocuind, în unele cazuri, cuvântul slav autohton (bg. *zyua* < rom. *gușă*, bg. *карам* < rom. *a căra*, bg. *пуйка* < rom. *puică* etc.). De asemenea, este o evidență faptul că cele mai vechi împrumuturi lexicale românești aparțin domeniului culturii materiale: un număr relativ mic de cuvinte a pătruns în limba bulgară în perioada primelor contacte lingvistice româno-bulgare (bg. *бордеѹ* < rom. *bordei*, bg. *вакъл* < rom. *oacheș*, bg. *коласпра* < rom. *colastră*); estimăm că din epoci ulterioare (secolele al XVII-lea și al XVIII-lea) sunt prezente în limba bulgară românisme, precum bg. *буркан* < rom. *borcan*, bg. *коноѹ* < rom. *copoi*, bg. *маса* < rom. *masă*, bg. *санун* < rom. *săpun*.

Spre deosebire de acestea, elementele românești intrate în limba bulgară pe parcursul celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea sunt, în marea lor majoritate, împrumuturi culte, din domeniul social-politic. Este perioada în care relațiile româno-bulgare ajung la un punct culminant, când, sub imperativele epocii, foarte mulți bulgari (țărani, meșteșugari, negustori, dascăli, cărturari, revoluționari, scriitori) sunt nevoiți să emigreze în România. Emigrația intelectuală bulgară din România, formată din scriitori importanți, oameni de cultură, printre care P. Beron, G.S. Rakovski, Hr. Botev, L. Karavelov, Iv. Vazov, a desfășurat o susținută activitate politică, publicistică, culturală în orașele București, Brăila, Galați, Giurgiu, Ploiești. Nu este lipsit de interes să amintim faptul că în anul 1866 ia naștere la Brăila primul teatru bulgăresc; tot aici în 1869 se înființează „Societatea literară bulgară”, care, mai târziu, a constituit baza Academiei Bulgare. În România s-au tipărit, între 1852 și 1878, cincizeci și șapte de ziare, reviste și broșuri, care în bună parte au fost animate de scriitorii menționați mai sus. Operele lor au suferit în mod firesc influența limbii române, pe care unii dintre ei chiar o vorbeau.

În acest sens, semnalăm aprecierile cercetătorului bulgar B. Simeonov, discipol și colaborator al lui VI. Gheorghiev: „Limba noastră [bulgară] literară modernă ia naștere și se formează în strânsă legătură cu lupta poporului pentru eliberare națională și cultural-educațională. Creatorii ei au fost militanții Renașterii bulgare, care, cu puține excepții, au trăit și activat în România. Încă cu primii săi pași, limba noastră națională începe să înlăture elementele turcești, care o invadaseră masiv în perioada dominației multiseculare. Odată cu valul de modernitate venit dinspre Rusia și Europa, nu rareori prin mijlocirea României, odată cu ideile și tendințele politice, au pătruns în lexicul emigrației revoluționare noile concepte, îmbrăcate în haine europene, deseori cu croială românească. (...) În acea vreme, în România se publicau ziare și reviste progresiste în limbile română și franceză, care au exercitat influență asupra cărturarilor și revoluționarilor noștri. Chiar unii dintre ei își tipăreau ziarele în limba română. Iar, așa cum au arătat cercetările lingviștilor români, limba română din acea perioadă avea deja un lexic dezvoltat și stabilizat pentru toate domeniile vieții social-politice și cultural-economice. Astfel s-au creat condiții extrem de prielnice ca limba română să influențeze limba noastră literară, aflată în perioada formării sale. Și o astfel de influență asupra limbii noastre s-a produs cu adevărat” (B. Simeonov 1964: 345, 350).

Împrejurările speciale amintite mai sus demonstrează încă o dată că interferențele dintre limbi nu sunt legate atât de numărul de vorbitori supuși contactelor lingvistice, cât mai ales de realități sociale, istorice și culturale, care sunt variate și complexe.

Astfel, pe lângă limbile rusă și franceză, limba română a reprezentat pentru limba bulgară o importantă sursă și un intermediar în însușirea terminologiei internaționale din toate domeniile de activitate.

Actualmente, în limba bulgară literară, numărul cuvintelor de origine românească este relativ scăzut. După analizele noastre această cifră se ridică la aproximativ o sută de împrumuturi care aparțin, mai ales, domeniului socio-politic (bg. *абонат* < rom. *abonat*, bg. *абонамент* < rom. *abonament*, bg. *албум* < rom. *album*, bg. *аритметика* < rom. *aritmetică*, bg. *брошура* < rom. *broșură*, bg. *булевард* < rom. *bulevard*, bg. *кандидат* < rom. *candidat*, bg. *конституционален* < *constituțional*, bg. *французойка* < rom. *franțuzoaică*, bg. *гара* < rom. *gară*, bg. *gratis* < rom. *gratis*, bg. *интригант* < rom. *intrigant*, bg. *визита* < rom. *vizită* etc.); lor li se alătură cuvinte precum bg. *бишкота* < rom. *pișcot*, bg. *картоф* < rom. *cartof*; termeni care denumesc obiecte de îmbrăcăminte și încălțăminte (bg. *жакета* < rom. *jachetă*, bg. *качулка* < rom. *căciulă*, bg. *пелерина* < rom. *pelerină*, bg. *ботуш* < rom. *botoș*, bg. *гету* < rom. *ghete*, bg. *пантоф* < rom. *pantof*, bg. *катарама* < rom. *cataramă*, bg. *панделка* < rom. *panglică*, dial. *randlică*, *randilcă* ș.a.

Pe parcursul cercetărilor ne-am sprijinit în bună măsură pe informația oferită de principalele dicționare ale limbii bulgare și ale limbii române. Astfel, am descoperit unele neconcordanțe cu privire la etimologia unuia și aceluiași cuvânt bulgăresc. Nu sunt foarte numeroase cazurile în care toate dicționarele să fie de acord cu etimologia românească a termenului bulgar respectiv. Alteori, nici măcar unul din dicționarele fundamentale ale limbii bulgare nu stabilește un etimon românesc, deși în literatura de specialitate, cercetătorii s-au pronunțat asupra originii românești a unor cuvinte ca *адреса* (înv.), *карам*, *рентабилен*, *французойка*. Am reținut și situații surprinzătoare: faptul că unele împrumuturi din română au fost multă vreme privite în lucrările lexicografice românești (și încă sunt) ca elemente lexicale de origine bulgară în română, în vreme ce autorii dicționarelor bulgărești marchează (în cele mai multe dintre cazuri) proveniența lor în bulgară din română. Există și cazuri în care principalele dicționare ale limbii bulgare propun etimologii românești în mod eronat, după opinia noastră: bg. *ламперия*, *куфар*, *фис*.

În continuare, vă supunem atenției două soluții etimologice. În primul caz este vorba de un element lexical, pe care nici un dicționar al limbii bulgare nu-l glosează ca împrumut din română. Cu date concrete încercăm să demonstrăm originea românească a cuvântului bulgăresc *претенция*.

În al doilea caz oferim, după părerea noastră, o explicație etimologică justă și argumentată pentru bg. *кана*, ce figurează la originea rom. *cană*, în unele dicționare ale

limbii române, în timp ce, autorii *Dicționarului etimologic al limbii bulgare* privesc situația invers – termenul bulgăresc ca pe un posibil împrumut din română.

претенция „ж. 1. Настоятелно искане; домогване, притезание. Нямам претенция за председател. 2. разг. Обикн. мн. Голямо мнение за себе си. Той има големи претенции. От лат.“ (BTR3: 778 – *Dicționarul explicativ*, ed.3). Sunt înregistrate și derivatele: *претендент*, *претендентка*, *претендирам*, *претенциозен*, *претенциозност*. În (*Dicționarul de cuvinte străine*) RČD: 690 se stabilește ca etimon germ. *Prätention* după lat. *praetentio*, unele derivate fiind considerate împrumuturi din rusă (*претендент*, *претендентка*, *претенциозен*), iar altele din germană (*претендирам*). Cu surprindere, am observat că în (*Dicționarul etimologic al limbii bulgare*) BER cuvântul nu figurează, dintr-o regretabilă scăpare, care nădăjduiesc va fi corijată. După cercetările mele, *Dicționarul bulgar-francez* al lui Iv. Bogorov, tipărit în 1871, este primul izvor lexicografic care glosează termenul în discuție, (BFR: 314).

Remarcând nu o dată prezența acestuia în publicistica lui Hr. Botev, cercetătorul bulgar Boris Simeonov susține (fără a demonstra însă) că la originea bg. *претенция* se află rom. *pretenție* (1966: 281). Iată două exemple extrase din articole semnate de Botev în ziare apărute la București și Brăila: *Нараненият казал, че той се е ударил сам и затова няма никаква претенция* („Независимост“, 1873); *Румъния, която е в състояние да прехвърли повече от 50 хиляди добре обучена войска отвъд Дунав, и която се е убедила вече, че Турция няма да и прости никога претенциите за правото да сключва търговски и политически конвенции с другите държави...* („Знаме“, 1874). Mult mai rar se întâlnește în presa bulgară a vremii, pentru a desemna aceeași noțiune, forma rusească vorbită *притезания*, azi *притязание* (Simeonov 1966: 281).

În *Dicționarul* lui Vasmer este inventariat rus. *претензия* < pol. *pretenzja* și forma învechită, atestată în epoca lui Petru cel Mare, *претенцея* < germ. *Prätention* (Vasmer, REW, II: 430).

Rom. *pretenție* „s.f. 1. Revendicare a unui drept; drept pe care și-l revendică cineva. 2. Convingere (nejustificată) pe care o are cineva despre meritele sale și cerința ca această convingere să fie împărtășită și de ceilalți; (la pl.) aere de superioritate, ifose/intenție, dorință, năzuință ambițioasă. 3. Exigență; provine din fr. *prétention*, conform informației din DEX, 1998: 845). Frederic Damé îl semnalează în dicționarul său, cu specificarea celei mai vechi atestări la Dimitrie Cantemir (DDRF, III: 271). În dicționarul lui Tiktin-Miron, III: 196 se devansează această atestare, fiind consemnată o primă prezență a rom. *pretenție* la 1694, în *Foletul novel...* de Emil Vărtosu. Cuvântul apare frecvent în limbajul presei românești din prima jumătate a secolului al XIX-lea¹.

¹ Vezi *Contribuții la istoria limbii române literare în secolul al XIX-lea*, sub redacția acad. T. Vianu, București, 1956-1958.

După cum se poate observa, între rom. *pretenție* și corespondentul său din limba bulgară există o identitate formală și semantică incontestabilă. Raportul dintre cei doi termeni, așa cum indică vechimea lor, demonstrează anterioritatea elementului lexical românesc. De asemenea, trebuie luată în considerare prezența bg. *претенция* în lexicul lui Hr. Botev, în publicații apărute în România.

Cele expuse mai sus infirmă etimologia propusă de dicționarele bulgărești și constituie argumente suplimentare în sprijinul afirmației lui Simeonov, conform căreia bg. *претенция* este împrumutat din română.

кана “ж. 1. Малък съд за вода, вино и др. под., изработван от различен материал (порцелан, стъкло, глина и др.) с дръжка и със широк отвор с улей за изливане на течността (1. Vas mic pentru apă, vin și altele asemănătoare, executat din materiale variate, faianță, sticlă, argilă ș.a.). cu toartă și cu o gură largă pentru scurgerea lichidului. *Между сечивата, стърготините и разните дрвени късове по масата се виждаше доста голяма прочукана кана.* Д. Талев, ЖЦ, 255, 1952. 2. Количество течност, което се вмества в такъв съд. (Conținutul unui astfel de vas.) – От нем. *Kanne*” (din germ. *Kanne*) (RBE, 7: 147).

La originea bg. *кана* ‘vas cu toartă pentru lichide’, BER, 2: 196 presupune, pe lângă germ. *Kanne* (etimologie propusă de St. Mladenov, ТнН: 230), și posibilitatea unui împrumut din rom. *cană*. RĀD: 368 preia opinia cercetătoarei Maria Filipova-Bairova care susține că este vorba de un împrumut din gr. *kanata*, la rândul său dintr-un lat. târziu *cannata, cu apocopa lui *-ta*, considerat articol hotărât, fem. – ipoteză pe care autorii BER o socotesc neconvingătoare¹.

Și originea rom. *cană* „s.f. 1. Vas cu toartă care servește la băut sau la scos lichide dintr-un vas mai mare. /Conținutul unui astfel de vas. 2. Vas de formă cilindrică în care se depune banda de bumbac, de in sau de cânepă, la cardele și laminoarele din filaturi” a suscitat destule discuții. DLR, II: 71 îl înregistrează ca împrumut din bg. *кана* sau din germ. *Kanne*, la fel și DEX: 1975, 114, respectiv, ediția a II-a: 1998, 131. H. Tiktin, care indică prima apariție a cuvântului la Dosoftei, anul 1683, stabilește la etimologia cuvântului românesc s-cr. *кана* < germ. *Kanne* (TDRG, I: 272), ipoteză susținută și de L. Șăineanu (ȘăineanuDU: 96), dar termenul sârbo-croat are altă semantică. Un împrumut indirect din germ. *Kanne* se propune în Tiktin-Miron, I: 427 (1988), unde se semnalează cea mai veche atestare a rom. *cană* la anul 1640, înregistrat în *Lepturariul* lui Aron Pumnul. Lingvistul maghiar L. Tamas este de părere că la originea cuvântului românesc s-ar afla ung. *kanna* împrumutat din germ. *Kanne* și atestat în limbă de la începutul secolului al XVI-lea (TamasEty: 162) și aceasta ar putea fi etimologia corectă.

¹ Maria Filipova-Bairova, *Гръцки заемки в съвременния български език*, Sofia, 1960, p. 99.

Cât privește germ. *Kanne*, acesta provine din lat. *canna* „trestie, stof, papură” (Kluge F. 1963: 346).

Despre vechimea în limbă a bg. *кана*, dicționarele limbii bulgare nu oferă atestări. Cuvântul nu figurează în *Dicționarul* lui Naiden Gherov (sfârșitul secolului al XIX-lea). L-am găsit înregistrat de către Zamfir Arbure în *Българо-румънски речник*, București, 1909, și, mai târziu, în *Dicționarul etimologic și ortografic al limbii bulgare literare*, elaborat de St. Mladenov și publicat în 1941: 230.

În operația de identificare a celei mai bune soluții etimologice poate fi invocat și criteriul cronologic. În bulgară *кана* este recent, în timp ce rom. *cană* este prezent în limbă din 1640, ceea ce constituie un argument pentru originea germană sau maghiară a lui *cană* în locul originii bulgare, susținută de unele dicționare ale limbii române. Am putea spune, mai degrabă, că rom. *cană* a fost împrumutat de limba bulgară, în nici un caz invers, opinie susținută și de către cercetătorul V. Nestorescu.

Studiul aprofundat al interferențelor lexicale româno-bulgare va putea fi întregit, când se vor afla la dispoziția specialiștilor toate volumele celor două dicționare fundamentale bulgărești, etimologic și explicativ; de asemenea, se vor putea face completări și, eventual, corijări prin recurgerea la marele *Dicționar al limbii române*, a cărui redactare se apropie de sfârșit, prin utilizarea integrală a altor dicționare, a atlaselor dialectale și a arhivelor lingvistice.

Bibliografie selectivă

- Baltova, Iulia, *Съвременният български език и проблемите на междуезиковите контакти*, Sofia, 1991
- Bankov, Liubomir, *Ранните заемки от френски език в български. Анализ на лексикалния материал (1857-1870)*, „Български език”, кн. 3, 1961, 281-352
- Bernard, Roger, *Българистични изследвания*, Sofia, 1982
- Bernard, Roger, *Quatre mots bulgares d'origine roumaine*, „Български език”, VII, 1963, 2, 33-37
- Bernstein, S.B., *Cu privire la legăturile slavo-române. În Omagiu lui Iorgu Iordan cu prilejul împlinirii a 70 de ani*, București, Editura Academiei, 1958.
- Capidan, Th., *Limbă și cultură*, cap. *Elementele sud-slave în limba română și elementele românești din limbile slave meridionale*, București, 1943
- Chelaru, Valentin Gr., *Elemente românești în limba și literatura bulgară din sec. al XIX-lea în context sud-est european. Cu privire specială asupra operei lui Iv. Vazov*, Rezumatul tezei de doctorat, București, 1976
- Coteanu, Ion, Sala, Marius, *Etimologia și limba română. Principii-probleme*, București, 1987
- Cvasnî Cătănescu, Maria, *Limba română. Origini și dezvoltare*, Humanitas, București,

1996

- Filipova-Bairova, Maria, *Гръцки заемки в съвременния български език*, Sofia, 1960
- Gălăbov, Ivan, *Избрани трудове по езикознание*, Sofia, 1986
- Gămulescu, Dorin, *Influențe românești în limbile slave de sud. I. Sârbocroata*, București, 1983
- Gheorghiev, Vladimir, *Въпроси на българската етимология*, Sofia, 1958; *Българска етимология и ономастика*, Sofia, 1960; *Проблеми на българския език*, Sofia, BAN, 1975
- Gheorghiev, Vladimir, "L'union linguistique" balkanique. L'état actuel des recherches, în „Linguistique balkanique”, XX, 1977, p. 5-15
- Graur, Alexandru, *Etimologii românești*, București, 1963
- Graur, Alexandru, *Alte etimologii românești*, București, 1975
- Gyllin, Roger, *The genesis of the modern Bulgarian literary language*, „Acta Universitatis Upsaliensis – Studia Slavica Upsaliensia”, 30, Uppsala, 1991
- Hristea, Theodor, *Probleme de etimologie. Studii. Articole. Note*, București, 1968
- Hristea, Theodor, *Împrumuturi și creații lexicale neologice în limba română contemporană*, LR, XXI, nr. 3, 1972, 186-200
- Konstantinova, Violeta, *Езиковите въпроси в българския печат през XIX век*, Sofia, 1979
- Mangiulea, Mariana, *Împrumuturi lexicale românești în limba bulgară literară*, Ed. Universității București, 2000
- Mihail, Zamfira, *Synonymy in the Bulgarian Social-political Terminology in Use in the Latter Half of the Nineteenth Century*, “Southeastern Europe/L'Europe du Sud-Est”, 11, nr. 1, 1984, 43-52; *Etimologia în perspectivă etnolingvistică*, București, 2000
- Mihăilă, G., *Studii de lexicologie și istorie a lingvisticii românești*, București, 1973; *Langue et culture roumaines dans l'espace sud-est européen*, București, Editura Academiei, 2001.
- Mircev, Kiril, *Историческа граматика на българския език*, Sofia, 1963
- Mladenov, Maxim, *Elemente românești în terminologia populară bulgară din domeniul îmbrăcămintei*, „Cercetări de lingvistică”, XVII, nr. 2, Cluj, 1972, 263-277
- Mladenov, Maksim, *Говорът на Ново-Село, Vidinsko*, Sofia, 1969; *Българските говори в Румъния*, BAN, Sofia, 1993
- Mladenov, M.SI., *Influențe românești în Abecedarul bulgăresc al lui Petăr Beron (Brașov, 1824)*, SCL, nr. 2, 1975, 159-165
- Nestorescu, Virgil, *Cuvinte românești în limba bulgară*, *Studii de slavistică*, vol. II, 1971, 141-146
- Nestorescu, Virgil, *Împrumuturi românești în limba bulgară*, LR, XXXIX, nr. 5-6, 1990, 419-422
- Nestorescu, Virgil, *Contacte lingvistice interbalcanice. Elemente românești în limba bulgară*, Univers enciclopedic, București, 2002
- Niculescu, Alexandru, *Individualitatea limbii române între limbile romanice. 3. Noi contribuții*, Clusium, 1999
- Niță-Armaș, Silvia ș.a., *L'influence roumaine sur le lexique des langues slaves*, „Romanoslavica”, XVI, 1968, 60-121
- Osman Zavera, Maria, *Împrumuturi lexicale românești în graiurile limbii bulgare*, Ed.

Romanoslavica XLV

Universității București, 2002

Pătruț, Ion, *Împrumuturi prin filieră*, „Cercetări de lingvistică”, XVIII, 1962, nr. 2, 322-336

Poalelungi, Ana Goldiș, *L'influence française sur le roumain (Lexique, syntaxe, stylistique)*, Dijon, 1973, 250-270

Pușcariu, Sextil, *Limba română*, I, *Privire generală*, Editura Minerva, București, 1976

Rosetti, Alexandru, *Istoria limbii române. De la origini până la începutul secolului al XVII-lea*, Ediție definitivă, București, 1986

Sala, Marius, *Limbi în contact*, București, 1997

Simeonov, Boris, *Влиянието на румънския език върху езика на българските възрожденци и революционери-емигранти*, „Cercetări de lingvistică”, III, 1958, Supliment, 453-463; *Румънското влияние върху лексиката на Хр. Ботев*, ГСУ-ФСЛ.Ф, том LX, 1966

Sinigaglia, L.E., *Dicționar complet româno-francez*, Iași, 1898

Ursu, N.A., *Formarea terminologiei științifice românești*, București, 1962

Ursu, N.A., Ursu D., *Observații privitoare la adaptarea neologismelor în limba română*, LR, XV, nr. 3, 1966, 245-255

ABREVIERI

BER – *Български етимологичен речник*, т. 1-5, Sofia, 1971-1996

BFR – I.A. Bogorov, *Българо-френски речник*, Viena, 1871

BTR – L. Andreicin, L. Gheorghiev, St. Псев, N. Kostov, Iv. Lekov, St. Stoianov, Тв. Todorov, *Български тълковен речник*, трето издание, Sofia, 1973

DDRF – Fr. Damé, *Nouveau dictionnaire roumain-français*, vol. I-IV, București, 1893-1896

DEX – *Dicționarul explicativ al limbii române*, conducătorii lucrării Ion Coteanu, Luiza Seche, Mircea Seche, ediția I, București, 1975; ediția a II-a, 1998

DLR – *Dicționarul limbii române*, publicat de Academia Română, red. resp. S. Pușcariu, A-de și F-lojniță, București, 1913-1949 și serie nouă, 1965

DLRM – *Dicționarul limbii române moderne*, sub direcția prof. univ. D. Macrea, București, 1958

DRT – Mitică Grecu, Agiemia Baubec, Zeidula Mambet, *Dicționar român-turc*, București, 1977

NDEH – Albert Dauzat, Jean Dubois, Henri Mitterand, *Nouveau dictionnaire étymologique et historique*, quatrième édition revue et corrigée, Paris, 1971

NRCD – A.P. Nikolaev, *Речник на чуждите думи в българския език с пояснение на корените им*, Şumen, 1893

RBE – *Речник на българския език*, гл. ред. Кристилина Чолакова, Sofia, I – 1977, II – 1979, III – 1981, IV – 1984, V – 1987, VI – 1990, VII – 1993, VIII – 1995

RCD – Maria Filipova-Bairova, Simeon Boiadjiev, Elena Maşalova, Kiril Kostov, *Речник на чуждите думи в българския език*, второ фототипно издание, Sofia, 1993

REHrB – St. Vojkov, Zara Ghenadieva, *Речник на езика на Хр. Ботев*, I (A-K), Sofia,

Romanoslavica XLV

1960

SRE – *Словарь русского языка в четырех томах*, главн. ред. А.П. Евгенева, Moscova, 1981-1988

TDRG – H. Tiktin, *Rumänische-deutsches Wörterbuch*, I-III, 1903-1925

Tiktin-Miron – H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, Überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron, I-III, Wiesbaden, Otto Harrassowitz, 1988

TS – *Türkçe Sözlük*, I-II, Ankara, 1988

REVISED ETYMOLOGIES

The first part of the paper is a brief survey of the studies dedicated to the influence exerted by Romanian language on Bulgarian. Mention is made of Fr. Miklosich, Th. Capidan, Al Rosetti, Vl. Georgiev, Boris Simeonov, Maxim Mladenov and others. In the Romanian-Bulgarian linguistic relations we distinguish two principal moments: a period of old borrowings, representing different spheres of the dialectal vocabulary (pastoral and agricultural terminology, household, botanical, technical terms etc.) and a period of modern borrowings, beginning with the formation stage of the literary Bulgarian language in the specific circumstances of the Bulgarian Renaissance in the 19th century, when the Bulgarian emigrants received important support on the Romanian territory for their political, journalistic, cultural activity – a fact that favoured the taking over of a series of Romanian lexical elements. Most of the Bulgarian borrowings from Romanian belong to the North Bulgarian dialects, while the literary words represent a smaller part.

In the second part of the paper we intend to bring to attention some Bulgarian words (bg. *претенция*, bg. *кана*) whose etymologies have not being clarified yet or, in the case of which, in the dictionaries of the Bulgarian literary language there is no unanimous opinion about their origin. In establishing these etymologies, we took into consideration the two basic criteria – formal and semantic –, without neglecting the others (chronological, functional, historic and social, the criterion of the geographic spreading), which can prove decisive sometime.